

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Friderici Forneri Theologiae Doctoris Canonici Ecclesiae
Collegiatæ diui Stephani Bambergæ, De Temulentia
Malo, Eiusque Remediis, Variis Item Scitu Iucundissimis,
nec non vtilissimis de rebus, quæ in ...**

Förner, Friedrich

Ingolstadii, 1603

Cap. XXXI. De vrbanis, facetis, lepidis, falsis, festiuis conuiuatoribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45433

De urbanis, facietis, lepidis, falsis, festiuis conuiu-
toribus.

Ostendendum omnium primò qui, & vnde ta-
les homines, comitate ac lepore non inelegā-
tes appellati olim à veteribus.

De urbanis hæc definit Iouian. Pontanus: Et vr-
banos quidem vocauere, quod in oratione vterentur, &
eo, qui in vrbe conuersaretur, digna, cum viuen-
tium in agris, vita esset agrestior, & sermo etiam, qui
rusticanæq; consuetudinis, tum mores, tum
etiam locutionem ac gestus.

Vrbani.
Lib. 1. de
ser. cap. 8.

Facetos ita describit: Quod in congressionibus col-
locutionibusq; domesticis, familiaribus item & popula-
ribus in sermonibus, verba cum incūditate facerent, cūq;
audietium voluptate, ac recreatione. Lepidos hisce de-
pingit verbis: Lepidus is videtur, qui suauitate dicendi
teneritudineq; quasi quadam, delectat, & verborum &
verū. Atque inter sapes, suaues quidam tantum sunt,
quidam & suaues simul, & falsi; sic etiam & dicta ali-

Faceti.

Lepidi.

Salsi.

qua tantum lepida; alia lepida pariter & falsa, quemad-
modū ratio ipsa fert, aut dicendi aut respondendi. Vt cū
Pompeio Ciceronem illudens, quanquā vultu for-
tasse hilariore dixisset, interrogas: Gener vbi est tuus?
Ibi Cicero, qui amarū, & aculeatum inesse quiddam
verbis illius intelligeret, reddidit illi in respondēdo
par: vbi & socer tuus est? inquit, erat enim Cæsar
belli suscepti Dux, & author, quē Dolabella seque-
batur. Itaque & qui aderant, suauitate eos, atque ex
temporalitate responsi affecit, & suauitati salem ad-
iunxit. Hæc dicuntur falsa, & qui iis vtuntur falsi. De

Cap. 9. lib.
1. de serm.

Festiuis autem hæc Pontanus habet: Festiui videtur à

Ff 2 fan-

Qui festi-
ui?

fando dicti, vetustate temporū immutante literas. Festis .n. diebus mos fuit, & benignè hilariterq; affari populū, & in ludis qui in honorē Deorū fiebant, oblectare eos, qui diuinas ad res conuenerant, blandè eos appellando & accipiendo comiter. Quanto autē studio, diebus iis festis oblectamenta quærentur, indicio sunt, & ludi, & tibia, & tuba & cantus, & choreæ, & lectisternia, & templorū apparatus, ac theatrorum & porticuū & viarū, & ipsa etiā fercula. Vt qui illis in ludis, sacrificiis, pæpis, ferculis, in populariū ac conuenarum gratiā iucundè se haberent, eaq; & excogitarent & loquerentur, quæ ad iucunditatem facerent & letitiam, merito festiui vocarentur. adhibent præterea festiui, in iocando æquè ac ludendo, dicendoq; varietatem permultam, quæ sermones maximè condiat, vt quæ in celsationibus, animorumq; relaxatione, præcipuè exigatur. De comibus ita loquitur; Iam verò comis viri studium eò spectat dicendo, vt delectet; pariatq; audienti delectationem. Eius tamen consiliū est, quæ à se dicuntur, non vt delectent modò, verum etiam vt sint grata, nec solum verba, sed & res ipsa, quæ dicuntur; quippe cuius studium sit gratificari, atque in gratiam loqui audientium.

Cap. 10.
ibid.
Quis comi-
mu?

Cap. 12.
Nota con-
ditiones
hominis
Faceti o-
mnib. nu-
meru ab-
solutissi-
mi, qui a-
lios debeat
recreare.

Hæc omnia deniq; in vno vt homine inueniantur, hæc requirit condiciones. Nos eum quarimus, qui omni ex parte munus ipsum impleat, qui è iocis, suauibusque dictis, oblectationem tantum querat, ac recreationem post labores; qui & salem habeat in dicendo, & quæ ipse dicit, tanquam illo condiat, qui leporem misceat, qui verba apta, idonea, concinnata, iocis que accommodata vsurpet, vultumque illis adiungat, vbi opus est, ac gestum, qui fabellis narrandis, reci-

randisque iocosis ac ludicris rebus, & curas sedet, & delinuat molestias. qui non discedat urbanitatis à finibus, aut è ciue in rusticum, atque agrestem transeat, ex ingenio in seruum, aut seruo persimilem, ni fortè res ipsa tulerit, qui minimè volens offendat dictis, nisi lacesitus. Idque tamen urbanè, qui & temporis, & loci & audientium, & sui ipsius, & quam gerit personæ, & ætatis & negotiorum, & publicæ priuatæque letitia habeat, ac tristitia mœrorisque rationem; Idque cum primis curet in singulis, vt retineat modum, ne & verba profundas & iocos; qui denique summo studio id videat, ne cum alios in risum prouocat, ipse ab astantibus risui habeatur, trivioq; dignior iudicetur, quàm honestorum atq; ingenuorum hominum audientia, atque confessu. Demum etiam, qui intelligat, perindè vt cessatio omnis, quiesque conceditur, relaxandi gratia, vtque reditus ad labores & negotia non sit grauis: sic iocos, dicta, sales, lepores, facetiasq; concedi, ne vitam, cogitationesque nostras omnes, studiasq; in iis collocasse, aut in ocio, desidiaque, aut in marcescentia potius, nos appareat. hunc, ni fallor, maiores nostri, vno verbo facetum vocauère. In quo tum urbanitatem, tum sales & iocos, tum lepores ac festiuitatem omnem inclusam voluère. Hæc omnia Pontan^o.

Atq; vt exemplis res clarior fiat, in Lucio Crasso oratore, summa semper grauitas fuisse dicitur, & cum grauitate iunctus, facetiarum & urbanitatis, oratorius, & nō seruilis lepos. Excelluit & hac in virtute Afinius Pollio, omnium horarum homo, qui cam ob rem & leporum & facetiarum pater, appellatus est. Et ipsemet Cicero, non tam facundus, quàm facetus fuit. Cōstat eum sæpè, iocis ex tempore, platis, reos quos defendendos susceperat, magnoperè iudicib, insinuasse. Hæc ob causã à Vatinio inimico,

Cic. de Oratore,
Facetorū exempla,

Erasm. lib. 6. Apophth.

Sueton. in Aug. *consularis scurra, cōtemptim vocatus fuit. Octavius Augustus iocos dicere & pati potuit; maiore urbanitate, an æq̄tate, nescias. Nicolaus Damascenus, vir doctissimus, tam iucundis moribus, præter formam corporis fuit, ut idē Augustus Cæsar, Suida teste palmarū balanos pulcherrimos, appellari, de eius nomine, Nicolaos præceperit. Sunt & qui falsissimè, pariter ac lepidissimè alios reprehendere norunt, ac vitia taxare, absq̄ tamen conuitio & contumelia, cuiusmodi notabilem historiam recēset Sozomenus, de S. Basilio Magno, Episcopo Cæsariensi; erat hic admodum iucundus, etiam in congressibus inimicorum. Valens Imperator contra ipsum, orthodoxus q̄ esset, varios submisit, qui ei verbis, minis, ac supplicii psuaderent, ad partes Arianorū ut se trāsferret, Et quodā tempore Demosthenē quēdam, ad ipsum destinauerat, hominē audacem & furibundū, qui cum blasphemis in Basiliū debaccharetur, barbarismo fortè quodam lapsus est; quod modesta Ironia excipiens D. Basilius: *Vidimus & nos, inquit, Demosthenem sine literis; At cū importunius blaterando, pergeret; ita eum obiurgauit. Tuum est de pulmentariis cogitare, & non diuina dogmata decoquere.* Eiusdem fermè farinæ aliud refert Antonius in Melissa. Nam sapiens quidam, cū imperitus medicus ei dixisset: *Nimum senex es factus,* respondit: *Berè quidem & satis feliciter; Medico enim, te præsertim, nunquam vti placuit.* Augustus item Cæsar cuidam quod inidoneus esset, ab officio remoto, congiariū petenti, atque addenti, non se cupiditate ad id petendum induci, sed pudoris proprii respectu, & ut sine noxa, præfecturam equitum spontè dimisisset, insuper & liberalitate Cæsarea, dignus haberetur, sic elusit: *Tu te accepisse palam dicito, ego me dedisse non negabo. Nec illud est inurbanius. Quidam**

Lib. 6. c. 16. Facetiariū quēdam exempla,

Par. 1. ser. 56,

Lycosth. Thearr. 206, 2. li. 11.

Ibida

Romanos Eques, diem extremum obierat, post cuius mortem, æs alienum ingens, quod vsq; ad extremū, vel extra terminū, occultauebat, emerfit. re cōperta, miratus Cæsar Augustus. *Ite, ait, & cubicularē eius mihi culcitram comparate.* Obstupentibus mandatum; rationem adiecit, *Somnos ciebit culcitra, in qua ille tantis debitorum molibus oppressus somnum capere poterat.* Et Zeno Zitiueus in quendam circa formæ *Laërt. lib. 7, cap. 1.* curam studiosiorem, quàm decet virum, cū imbricem lentē ac circumspectē transiret. *Meritō, inquit, suspectum habet lutum, in quo nō potest seipsum, vt in speculo cernere.* Nec dissimile illud Socratis, apud Laërtium & Gellium. Is. n. cū vxorē Xātipem, contumacius ac clamorosi in se agentē diu tolerasset, ac postremō præ foribus ædiū sedens, aqua sordida ab ea perfunderetur, alta voce ridēs dixisse fertur. *Sciebam Xantippē tonantem, quandoq; pluiturā.*

Huc pertinēt & illi, q nō infacerē aliorū dicta inuertere, vel scōmata, modestē tamē, ipsos in auctoritates reflectere norūt. Sic Aristipp^o, cū Diogenē olim Philosophū, vt sordidū, ita quoq; omnia cōtēnentē, vidisset olera lauante, sic affatus est: *Si scires Regib. obsequi, non tibi lauanda essent olera.* Cui Diogenes respondit: *Et tibi, mi Aristippe, non esset obsequendum Regibus, si esses oleribus contentus.* Libanius Sophista, summus Iuliani Apostatae fautor, cū interrogasset Antiochiæ, Ludimagistrū quendam Christianū, pium ac bonum virum: *Quid nunc fabri filius (Christum per contumeliam intelligens) ageret?* respōdit hic promptē: *Non ociatur ō Sophista, quem fabri filium appellas, parat enim Iuliano loculum ad sepulturam.* Intellexit autem vir optimus, Iulianum ob insignem impietate & crudelitatem non diu superstitem

Lycosth.
Theat.
no. 2. li. 11.

stitem fore, & diuinam vltionem præ foribus esse, Paucos enim post dies Iulianus est interfectus. Et illi demùm qui faceret de rebus loqui, & suã explicare sententiam queunt: Talem fuisse ferunt Aetium Syncerum, rari virum ingenii, magnæ nobilitatis, cum in conspectu Friderici Regis esset inter Physicos quæstio, quid præcipuè conferret oculorum perspicuitati? alique fæniculi afflatum dicerent, alii vitri vsum, alii aliud; *At ego, inquit, inuidiam aio.* Obstupuerunt hoc dicto adeo, medici, vt ab auditoribus derisui haberentur. Tum ipse: *Annon inuidia maiora & pleniora omnia videre facit? Quid autem oculis magis presentaneum, quàm vt vis ipsa aspiciendi maior reddatur, atque vegetior? protulitq; statim Ouidianos illos versus:*

*Fertilior seges est alienis semper in agris
Vicinumq; pecus, grandius vber habet.*

Similia passim occurrent, facetorum hominum diæteria, in communi vsu, ac proindè ab eorum memoracione nobis temperandum; vbi monuerimus, ne quispiam, qui in hoc iucunditatis genere laudem mereri cupit, cum existimationis iactura, modum honestatis excedat, atque scurrilitatis vituperacione se obstringat.

CAPVT XXXII.

De alearum lusu conuiuantibus perfamiliari.

SVnt qui ad symposia, non tantùm alearum lusu gaudent, quinimò totos ei dies, totas noctes deuotè consecrant, nihil aliud præter aleas in deliriis habentes, quàm hi longè absint, ab omni honestatis splendore, quàm ocio faciles cedant manus, quàm appetentiæ rerû alienarû, ardentibus subiiciant faces, in confesso